

REPORTAGE

PÅ EGEN HAND

Av Fredrik Ström

Hör du till dem som är frustrerade över sin undervisningssituation, där tiden bara räcker till en bråkdel av alla viktiga moment och du inte har möjlighet att lägga upp din undervisning på ett sätt som känns tillfredsställande? Det är lätt att resignera inför arbetsvillkoren som de ser ut i många kulturskolor. Men man kan också göra som Mirjam Charas – ta saken i egna händer och bygga upp sin egen verksamhet.

Söndag till tisdag undervisar Mirjam Charas i Operaimprovisatörernas lokaler på Sigtunagatan i Stockholm. I rummet i gatuplan, som får fungera som upppacknings- och väntrum, trängs bord och stolar med en stor flygel, och väggarna är täckta av inramade fotografier och affischer från Operaimprovisatörernas föreställningar. En brant trappa slingrar sig ner till det rymliga och aningen kylslagna källarrummet, där större delen av de vitmålade stenväggarna täcks av tjocka, svarta draperier som tillsammans med den svarta flygeln skapar en sober lektionsmiljö. En sliten, röd plyschsoffa med brokiga kuddar i ena hörnet ger plats åt föräldrar, och hittar man rätt bland draperierna så gömmer sig ett litet pentry och en toalett.

Måndagens första elever är syskonen James (bilden på omslaget) och Emma Stasik som har en halvtimmes respektive en timmes lektion. Sexårige James plirar finurligt över notställskanten och matar igenom en Wohlfahrtetyd med klangfulla detaché. Efter en dos välförtjänt beröm ber Mirjam honom välja ut något ställe som han skulle kunna förbättra, och han placerar

*Mirjam Charas.
Foto: Jonatan Agami.*

med eftertryck stråken på en passage i mitten av etyden.

– Independent third finger! utbrister han.

James och Emma har amerikanska föräldrar och undervisningen sker på engelska, mest för att det råkade bli så från början. Och eftersom Mirjam just hade kommit tillbaka efter ett års musiker- och pedagogstudier i USA så var det faktiskt att föredra, med alla termer och pedagogiska formuleringar på engelska i färskt minne.

James hinner jobba ingående med flera passager ur både etyden och Theme from Witche's Dance av Paganini ur andra Suzukiboken. Lektionen är varierande och effektiv utan att kännas stressad, och efter en halvtimme har de hunnit med det som är viktigast. Visst, några gånger fladdrar James med blicken och tanken far iväg, men inte värre än att han utan alltför stor ansträngning kan föras tillbaka till verkligheten. När lektionen närmar sig sitt slut tar Mirjam fram en tjock anteckningsbok. Hon fångar James med blicken medan hon bläddrar fram rätt sida.

– So, James, if you're smart... how long do you practice?

– Until I have done what's in my book, kommer det blixtnabba svaret.

– Well, that's right, and if you're *really* smart you practice the passages that need work.

Så James får dra sig till minnes exakt vilka takter han behöver öva på och hur han ska göra det, vilket punktats ner i boken. Och det är viktigt att allt kommer med; står det i boken blir det gjort – står det inte i boken så kan ingen förälder i världen övertyga honom om att det faktiskt ingick i läxan.

Emma är 8 år och var Mirjams första elev i det som nu heter Mirjam Charas Violin Acade-

*Mirjam Charas
undervisar Emma
Stasik.*

Foto: Fredrik Ström.

my AB. Hon har spelat i tre och ett halvt år och håller på med första satsen ur Vivaldis a-moll-konsert. Samt etyder, snabbhetsövningar och lägeväxlingsövningar. Och en Seitzkonsert. Emma är fokuserad och målmedveten, och förutom den digra läxan hinner de även med a prima vista och teori. Mirjam sitter bredvid henne och guidar vid behov nästan omärkligt både vänsterhanden och stråkhanden för att bygga in ett så avspänt och tyngdlöst förhållande till instrumentet som möjligt. Undervisningssituationen andas förtroende; elevernas trygghet med Mirjam som person och lärare, likväl som Mirjams förvissning om sina elevers vilja och förmåga.

– Jag tror att vi i Sverige är för rädda för att ställa krav på våra elever, säger Mirjam funder-samt och snurrar höger pekfinger runt en av sina korkskruvslockar, som har frigjort sig från hårsvallet och dansat ner över vänstra kinden. Och att vi därmed både underskattar och understimulerar dem. Risken är att vi sänder signaler om att det vi håller på med inte är särskilt viktigt, och om inte de vuxna verkar tycka att det är viktigt, hur ska vi då förvänta oss att barnen ska tycka det? Jag försöker lära mina elever att ingenting är omöjligt för dem, bara de övar. Jag ställer höga krav på dem och kan bli frustrerad om de någon gång är lite gnälliga, men när jag tar ett steg tillbaka och tänker efter så blir jag imponerad över deras uthållighet och att de accepterar allt jag ber dem göra. Framför allt om de bara är sex år och har en halvtimmes lektion.

James och Emma övar egentligen inte så mycket, men de gör det varje dag – även under

loven. Och 15–20 minuter om dagen räcker bevisligen långt. De har också föräldrar som assisterar dem.

– Någon av oss är alltid med dem när de övar, säger deras mamma Daryl när lektionerna är slut, samtidigt som hon försöker få Emma att låta bli flygeln och James att sätta på sig sin overall. Jag spelade lite fiol när jag var yngre, men jag hade en gammaldags, äldre dam som lärare och slutade ganska snart. Både James och Emma kan mycket mer än jag och min man, men vi kan i alla fall se till att de tänker på det Mirjam har sagt på lektionen och behåller koncentrationen.

Mimi Zweig

Mirjam Charas har en gedigen musikerutbildning från både Sverige och USA. Läsåret 2008–2009 studerade hon vid Indiana University Jacobs School of Music och passade då på att läsa en kurs i violinmetodik för Mimi Zweig. Det ledde till att hon 2009–2011 fick vara dennas assistent vid de månadslånga sommarkurserna vid Indiana University Summer String Academy.

– Jag hade träffat Mimi Zweig ett par gånger tidigare, när hon besökte KMH i Stockholm. Det är hennes metodik jag baserar min

*Emma Stasik vid en
Halloweenkonsert 2013.*

*I bakgrunden pianisten
David Huang.*

Foto: Jonatan Agami.

undervisning på. Eftersom jag inte har undervisat så länge känns det tryggt att ha fått en stabil grund, som jag sedan kan bredda och utveckla när jag får mer erfarenhet. Mimis material har en snabb progression, och till viss del har jag fått anpassa det efter svenska förhållanden. Men det fungerar som bäst när jag ändrar som minst. Det viktigaste jag lärde mig av Mimi är att ha ett fördomsfritt förhållningssätt. Visst ställer hon höga krav på sina elever, men hon kopplar aldrig prestationen till deras person. Alla gör misstag och misstagen är bara att se som information, de innebär inte att du är en dålig människa. Sedan gäller det att identifiera problemet och komma fram till en bra metod för att lösa det.

När Mirjam hade avslutat sina studier hösten 2012 så följde hon Mimi Zweigs råd att starta sin egen verksamhet. Genom kontakter fick hon några privatelever som hon åkte hem till och undervisade. Hon hörde sedan av sig till två engelska skolor i Stockholmsområdet, British International Primary School och Tanto International School, och fick på båda ställena erbjuda sina tjänster som en del i deras utbud av aktiviteter efter skoltid.

– Jag hade ännu inget upparbetat kontaktnät på frilansmarkanden, och eftersom jag tycker om att undervisa så hade jag inget att förlora. Via de engelska skolorna fick jag 15 nya elever på en gång. Så det är klart, hade jag inte fått det tillskottet så hade starten varit mycket tuffare.

Grupplektion på Tanto International School.

Från vänster: Anna Sjöholm, Hedda Werlinder, Mirjam Charas och Carl Sjöholm.

Foto: Fredrik Ström.

Sammanlagt har Mirjam 40 elever och tre grupper i veckan. Och det är ungefär vad hon hinner med, eftersom undervisningen måste ske efter skoltid och hon också frilansar som musiker när hon har möjlighet. Hon gör ingen annan marknadsföring än sin hemsida, och hon är noga med att aldrig aktivt ragga elever.

– Det är någonting jag har lärt mig av min fiollärare Henryk Kowalski. Om någon säger till mig att de har en granne som letar efter fiollärare åt sina barn och föreslår att jag ska ringa dem, så säger jag att de är välkomna att höra av sig till mig om de är intresserade. Det kan låta snobbigt, men om det är eleven eller dess föräldrar som kontaktar mig så har de gjort ett aktivt val, de har letat efter en lärare och sökt upp mig. Chansen är då betydligt större att de verkligen är intresserade.

Att starta företag

Att starta sitt eget företag medför viss administration. Mirjam sköter allt själv: fakturor, lokalhyra, kvitton, konserter och föräldrakontakter. Det enda hon överläter åt en konsult är bokföringen.

– Det är lite pyssel, men det är ett arbete jag inte har något emot att göra om det medför att jag kan få lägga upp verksamheten på mitt eget sätt. Jag tycker om känslan av kontroll det ger mig, och att klistra upp kvitton på papper för att skicka in till Skatteverket kan till och med vara avkopplande som omväxling. Det som var svårast till en början var att komma fram till vad lektionerna skulle kosta, men det hjälpte att komma in på de engelska skolorna där jag kunde se vilka avgifter andra lärare i liknande situation hade.

Avgiften för att spela i en privat verksamhet av det här slaget är förstås mycket högre än i en kommunalt finansierad kulturskola. Man kan köpa antingen 30 eller 60 minuters lektion, men det är alltid Mirjams pedagogiska ställningstagande som styr längden på lektionen. Om eleven inte hinner öva tillräckligt mycket för att det ska motivera en längre lektionstid så blir det heller inte aktuellt. Helst ska de yngre eleverna även ha en grupplektion i veckan, vilket inte alltid är möjligt om grupperna ska bli tillräckligt homogena. En högre avgift behöver dock inte vara en nackdel.

– Avgiften kan göra att föräldrarna vill ha mer valuta för pengarna, även om det inte alltid är så. Jag brukar säga att fiollektionerna kostar, men att övningen är gratis. Så de flesta förstår att för att få ut så mycket som möjligt av lektionerna så måste de öva hemma. Det är klart att det finns risk att vi går mot ett samhälle där kvalitativ musikundervisning blir förunnat de som har råd att ta privatlektioner. Jag tänker ibland att det är tråkigt att kostnaden gör att det är elever som inte har råd att börja spela hos mig. Men jag är ny som lärare, och någonstans måste jag börja. Det viktiga för mig är att jag får arbeta efter en metod som jag tror på.

Tanto International School

I dag har Mirjam lämnat British International Primary School men undervisar två dagar i veckan på Tanto International School på Södermalm. Inklämd i bottenvåningen på ett av de tio våningshus som ligger som relikter från miljonprogrammets glansdagar i området mellan Södersjukhuset och Årstaviken, finns en liten skola vars inre är betydligt färgrikare än vad de smutsgrå fasaderna låter ana. Atmosfären är lugn och gemytlig, lärarna kallas mister och miss, man har en lättvariant av skoluniform i form

*Anna Sjöholm
drömmer om Jamaica.
Och mango.
Foto: Fredrik Ström.*

av en blå sweatshirt med skolembel, och de elever som är kvar i skolan efter skoldagens slut verkar inte ha lidit några allvarigare men av det som i en svensk skola skulle ha kunnat kallas för överdriven disciplin. Den här veckan är det föräldrasamtal, så Mirjam får tillfälligt ha sina lektioner i en kombinerad bild- och musiksal med ukulelefodral upphängda på krokar och färgglada djurmasker pryddligt uppställda på hyllor längs ena väggen. Bänkarna är ställda åt sidan, så det finns gott om plats.

Torsdagen börjar med en grupplektion med Hedda Werlinder, 11 år, och syskonen Carl och Anna Sjöholm, 10 respektive 12 år. Det är en mycket varierad timme med uppvärmning, skalor och treklanger, teori, a prima vista, ensemblespel och uppspelning av solostycken för varandra. Eleverna är aktiva och koncentrerade och Mirjams mjuka men tydliga auktoritet ger lektionen ett behagligt flyt. Även här sker undervisningen mestadels på engelska. Efter grupplektionen har Anna sin egen lektion där hon arbetar med det hon ska spela upp i sin gradeexaminering senare i vår. Stycket för dagen är Mango Walk.

– Always listen so you make a beautiful sound, säger Mirjam lugnt medan hon försiktigt styr Annas stråke närmare stallet. Don't be afraid to scratch and avoid dull sounds on the fingerboard.

Anna koncentrerar sig och försöker titta på både stråken och vänsterhandens fingrar samtidigt. Hon kan stycket bra, men tonen spricker och en liten rynka springer snabbt över hennes panna. Mirjam låter henne ta ner instrumentet och pekar sedan på flaggorna som hänger på trådar i taket som färggrann tvätt. Hennes röst låter plötsligt loj och lite släpig.

– So, Anna... imagine you are in Jamaica. I don't know exactly what Jamaica's flag looks like but...

– There, säger Anna snabbt och stråken far upp som ett lasersvärd i riktning mot ett grönsvart papper med ett gult kryss.

– Are you sure? How do you know?

– Usain Bolt is from Jamaica, svarar Anna tvärsäkert och sänker stråken. The fastest man in the world.

– Oh, that's good. Mirjam nickar menande mot den del av väggen som är täckt av en djupblå havstapet med allsköns fiskar och färggranna vattenväxter. Now... imagine you're in Jamaica eating a mango at the beach. Watch the flag and think only of that.

Anna funderar en stund och vänder sedan blicken mot flaggan och börjar spela. Rummet fylls av en avspänd, fyllig ton och ett mjukt sväng, och efter halva låten har hennes spända anletsdrag mojnadt och kroppen böljar försiktigt fram och tillbaka efter musikens puls.

hade varit tydlig med det så hade de inte övat varje dag. Vi matas med en mediabild att inom exempelvis musik eller abstrakt tänkande så kan man bli bra bara genom att ha talang. Här tror jag att vi lärare kan vara tydligare, alla behöver repetition och övning. Disciplin är något man måste lära sig, det är extremt ovanligt att man har det naturligt.

Kontrakt

Föräldrarna får skriva på ett kontrakt när deras barn börjar spela hos Mirjam, vilket dels handlar om antal lektioner, kostnad och betalning men även innefattar ett policydokument som listar vad elever och föräldrar behöver tänka på. Där framgår att alla elever förväntas öva varje dag, och att föräldrar förväntas lyssna på alla lektioner, anteckna och hjälpa till med övningen hemma.

– Jag är medveten om att alla elever inte har tid att öva varje dag, säger Mirjam. Men många gör det faktiskt. Även här på Tanto tappade barnen hakan när jag sa att det är daglig övning som gäller, men de förstod och accepterade det, och när de märkte att det blev resultat så blev det förstås mycket roligare att spela. Om jag inte

Elin, Maya och Rebecca under en höstlovs kurs arrangerad av Mirjam Charas 2013.

Foto: Yuka Bank.

Mirjam betonar att undervisningen är ett samspel mellan eleven, läraren och elevens föräldrar. De föräldrar som har möjlighet är med på lektionerna när eleverna är yngre. Och de som av olika anledningar inte har den möjligheten försöker hon ändå ha kontakt med för att förmedla vad deras barn behöver göra hemma.

– De elever som har gått snabbast framåt är de vars föräldrar har suttit med på lektionerna, antecknat och varit delaktiga i övningen hemma. Föräldrarna är en resurs som man som lärare behöver ta vara på.

Kollegor

Att driva ett ensamföretag innebär inte att man behöver vara helt utan kollegor. På Tanto International School har Mirjam blivit en uppskattad

Mirjam Charas (född 1985) började spela violin vid 9 års ålder på kommunala musikskolan i Upplands Väsby. Den knappa undervisningstiden som erbjöds där var efter några år inte tillräcklig, och som 13-åring började hon istället studera privat för Mirka Malmi och Karin Eriksson, då elever vid Edsbergs Musikinstitut. Under gymnasietiden studerade Mirjam parallellt för Jan Ridell på Södra Latins musiklinje och för Marc Power privat. Efter gymnasiet följde ett års studier för Inge Hällkvist vid Musikkonservatoriet Falun och därefter studier vid Kungliga Musikhögskolan i Stockholm för professor Anna Lindal och professor Henryk Kowalski.

Efter att 2008 ha erhållit konstnärlig kandidatexamen från musikerprogrammet vid KMH studerade Mirjam ett år vid Indiana University Jacobs School of Music, USA. Där fortsatte hon med studier för professor Henryk Kowalski i violin samt violinmetodik för professor Mimi Zweig och orkesterstudier för professor Alex Kerr. Under tre somrar (2009–2011) var hon dessutom Mimi Zweigs assistent vid Indiana University Summer String Academy. Sommaren 2010 avslutade Mirjam sina studier vid Indiana University och erhöll det prestigefyllda Performer Diploma (solistdiplom). Sedan följde återigen studier vid KMH som hon avslutade 2012 med en konstnärlig masterexamen med orkesterinriktning.

Mirjam har spelat i orkestrar som Sveriges Radios Symfoniorkester, Norrköpings Symfoniorkester, Gävle Symfoniorkester, Kungliga Hovkapellet, Norrbottens Kammarorkester, Stockholm Concert Orchestra, Camerata Nordica och Stockholms Nya Kammarorkester (SNYKO).

Hon har mottagit stipendier från Kungliga Musikaliska Akademien, Rotary, Lions, Byggnads Kulturstipendium, S:t Johanneslogen S:t Erik samt Indiana University, USA – Dean's Scholarship och Summer Festival Orchestra Scholarship.

2012 startade Mirjam sin egen violinskola i Stockholm, Mirjam Charas Violin Academy AB, genom vilken hon undervisar ett fyrtiotal elever.

Läs mer om Mirjam Charas verksamhet på www.mirjamcharas.com. Där finns också information om hennes sommarkurs för elever i åldrarna 5–15 år som äger rum i Stockholm 13–17 juni.

medlem av den lilla skolans kollegium. I vår ska hon samarbeta med en cellolärare och ordna en gemensam kurs under fem lördagar. Och tillsammans med andra musiker- och pedagogvänner ordnar hon för tredje året i rad en sommarkurs direkt efter skolans slut. Ett par gånger per termin har eleverna konsert, vanligtvis på Forum – en fristående kulturscen som ligger granne med Operaimprovisatörernas lokaler. Till konserterna hyr Mirjam in en pianist och bjuder också in musikerkollegor som tillsammans med henne spelar för eleverna och visar hur långt man faktiskt kan komma.

I konkurrensen om barns och ungdomars fritid vänder många lärare och skolor ut och in på sig själva för att tillmötesgå elevernas alla önskemål och nycker. Lärarna blir mer underhållare och spelkompisar än pedagoger och undviker allt som de tror kan göra att eleverna ledsnar och slutar. Vilket snabbt devalverar yrket.

– På många håll har en kundmentalitet smugit sig in, vilket är att göra barnen en björntjänst, säger Mirjam. Vår uppgift som lärare, och föräldrar, är inte att se till att barnen hela tiden är glada och undanröja alla hinder i deras väg. Vår uppgift är att utbilda och uppfostra dem till att bli bra människor. Hur ska de annars lära sig att

hantera det som bjuder motstånd eller uppskatta när det långsiktiga arbetet verkligen ger resultat?

Det finns både för- och nackdelar med en egen verksamhet. För många skulle det kännas utsatt och riskfyllt att lämna en trygg anställning, även om man är inte är tillfreds med arbetsvillkoren. För Mirjam har etableringen gått ganska lätt, det hade varit betydligt svårare att ta steget om hon redan hade haft ett fast jobb i en kulturskola eller orkester.

– Det man måste fråga sig är om man tycker att det är värt att gå ner i lön, ha fler arbetsuppgifter och stort eget ansvar för att få en mer tillfredsställande arbetssituation resultatmässigt. Man behöver ta marknadsmässigt betalt och får inte vara rädd för att ställa krav. Den stora fördelen är att jag får bestämma själv, jag ser att det blir resultat och njuter av mina elevers framsteg. Jag har inte någon ambition att de ska bli yrkesmusiker, men jag vill att de ska ta det seriöst och få en gedigen grund. För då blir det roligt för både dem och mig.

klassiskt | jazz | folk | komposition

DRÖMMER DU OCKSÅ OM ETT LIV MED MUSIKEN?

Spetsutbildning
Riksintag

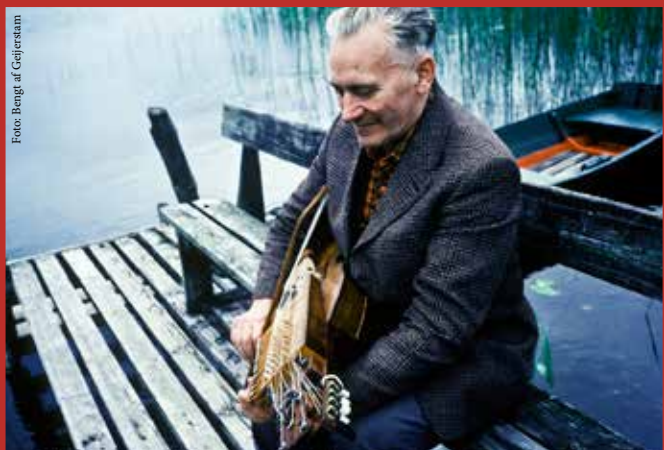
Sveriges ledande musikhögskoleförberedande utbildning – under snart 50 år.

Läs mer på:
musikonservatoriet.com

MUSIKONSERVATORIET
FALUN

Foto: Bengt af Geijerstam

ERIC SAHLSTRÖM-STIPENDIET 2015

Välkommen att söka! Sista ansökningsdag 30 april.

Stipendiet består av en eftertraktad plats på fiol- och nyckelharpskursen på Ekebyholms slott i Uppland den **21–25 juni**.

För att söka stipendiet ska du vara mellan 13–20 år och spela nyckelharpa eller fiol. Ansök genom att spela in två valfria låtar i mp3-format (solospel) och ge en kort beskrivning av dig själv.

Ange namn, ålder, adress, telefonnr och e-postadress och sänd in din ansökan senast den **30 april** till:

Eric Sahlströms Minnesfond, att. Lars Lindkvist, Brygguddslingan 17, 197 91 BRO. Du kan också maila din ansökan till: lars.spelman@gmail.com

Mer info på: www.ericsahlstrom.se/stipendium